

ר' שלמה זלמן אהרנרייך משימלוי – הונגריה (טרנסילבניה)

רב, ראש ישיבה ומגדולי הדור בהונגריה

נולד: בשנת תרכ"ג.

נספה: י"א סיון תש"ד, באושוויץ.

הרב שלמה זלמן נולד בתרכ"ג בעיירה סובראנץ שבמחוז אונג בהונגריה לאביו, ר' חיים לייב. אמו הינדל רייזל הייתה בתו הבכורה של הרב אברהם יהודה הכהן שוורץ, בעל "קול אריה". הרב שלמה זלמן התחנך בבית סבו הגדול במשך כ-20 שנה. כבר בגיל 10 נודע כעילוי, ובגיל 14 כתב קונטרסים של חידושי תורה שמצאו חן בעיני סבו בעל "קול אריה". ראה את עצמו כתלמיד החת"ם סופר, כי למד אצל סבו-רבו שהיה תלמיד החת"ם סופר. לאחר נישואיו הציעו לו לשמש ברבנות, אך הוא סירב וניסה את כחו במסחר בחנות בעיירה סיקס. במשך 3 שנים ניהל את החנות, ותוך כדי כך למד תורה ואף חידש חידושי תורה. חלק מבאי החנות ניצלו את העובדה הזאת ועד מהרה נתרבו הגניבות מהחנות והעסקים לא הצליחו, עד שהרב נאלץ, בכל זאת, לקבל עליו תפקיד רחני. בשנת תרנ"ד התמנה לרב אב"ד בהיושטשאבא שבמחוז בורשוד בסמוך למישקולץ, שם הוא פתח גם ישיבה ועמד בראשה 5 שנים. בקיץ תרנ"ט התמנה לרב ואב"ד בעיר שימלוי. הוא העביר לכאן חלק מתלמידיו, ופתח ישיבה של תלמידים מצטיינים. קרוב למאה תלמידים למדו בישיבה, וזו הפכה לאחת הישיבות החשובות ביותר בהונגריה הגדולה. הרב עמד בראש הישיבה כ-45 שנה. פעילותו החינוכית התייחסה גם לגיל הצעיר. הוא ייסד ת"ת בו למדו מאות תלמידים. את הקהילה הוא הנהיג ביד רמה. התקין תקנות חשובות, בין השאר התנגד להוצאת כספים על מותרות, חיזק את גדרי הצניעות בחתונות ועשה רבות בנושא הכשרות. הוא לא נשא פנים לאיש, ומדי פעם היה מוכיח בשער. יחד עם זאת דעתו הייתה מעורבת עם הבריות, והסביר פנים לכל אדם. בצד גאונותו בתורה הצטיין הרש"ז בשקיידתו יוצאת הדופן בתורה. נוסף לשיעוריו הרבים שינן משניות רבות בעל פה, ונהג לחזור כל יום על תרי"ג מצוות סמוך לברכת התורה. את דרך לימודו אפיינו העמקות והדיוק, ולכך חנך את תלמידיו הרבים.

חיבוריו:

הרב היה מחבר פורה ביותר. הוא סידר והוציא לאור את חידושי סבו "קול אריה". בנוסף לכך התפרסם בהוצאת חידושי הראב"ן בתוספת ביאור משלו בשם "אבן שלמה". כמו כן הוציא לאור את ספרו של אחיו של המהר"ל מפראג "אגרת הטיוול", והוסיף לו את ביאורו "טיוול בפרדס".

חלק מספרו "שאלות ותשובות לחם שלמה" פורסם עוד בחייו, ולאחר השואה התפרסמו שאר החלקים וכן "אבני המקום" ועוד. בסך הכל חיבר כ-130 (!) חיבורים. הוא השתדל לכוון לאמיתיה של תורה עד כדי כך שבגיל 40 דן לשר פה קונטרסים שכתב בילדותו, כי טען שאינם לאמיתיה של תורה.

הרב וארץ ישראל:

הרב היה אחד מהמתנגדים החריפים ביותר לצינות, ואפילו לאגודת ישראל. עם זאת חיבב מאוד את הארץ. הוא נסע פעמיים לביקור בארץ בשנים תרצ"א ותרצ"ה (ואת כל הדרך באניה ניצל ללימוד תורה). פעמיים בשנה דאג באופן אישי לאסוף כספים למען עניי ארץ ישראל.

בתקופת השואה:

בשנים הראשונות למלחמה המשיך לפרסם את חידושיו, ואף יצא כנגד הטוענים נגדו: בעת שאנחנו בצרה אין לו לרב מה לעשות אלא להדפיס ספרים?! הרב השיב להם בהקדמתו לספר "אגרת הטיוול": "אדרבא, היא הנותנת! להראות את אחינו בני ישראל כי אנחנו בטוחים בהקב"ה שאל יעזבנו ואל יטשנו... ולמרות הצרות אנו משתעשעים בתורתנו הקדושה ומסייעים שייצאו לאור ספרים חדשים ספרי חכמה ודעת. בזה אנו מראים גודל אהבת התורה שבקרבתנו וזכות אהבת התורה הקדושה תגן עלינו". בתשובות באבן העזר יש הד לבעיות שהתעוררו בעת המלחמה. הוא מתייחס לנושא של העגונות ומסתייג מהיתר גורף: "דעתי בלאו הכי שלא להתיר שום עיגונא עתה בלתי אם תמתין י"ב חודש אחר שקיטת המלחמה כי שמענו וראינו כמה פעמים שהעידו מהקומנדו (=הצלב האדום) שמת ונקבר, ובא לביתו חי!". הדברים נכתבו בפ' וישב תש"ד, בסוף 1943. בקיץ תש"ד (1944) הועבר הרב עם בני משפחתו לגטו שימלוי, ששררו בו תנאים נוראים ביותר ביחס לשאר הגטאות. בכל זאת המשיך הרב שלמה זלמן לכתוב את חידושי תורתו. בקונטרס האחרון שלו כתב: "גמתי קונטרס זה ביום ה' לסדר מצורע, שנת תש"ד שהיא עת צרה ליעקב וממנה יושע...". כתב היד שרד אצל אחד הגויים בשימלוי עד לאחר המלחמה, ויצא לאור בתשכ"ו במסגרת "ספר המאור" עם פירוש "מאורות שלמה" להרש"ז אהרנרייך. בגטו הציעו לו להימלט לרומניה, אך הוא השיב שזו הזדמנות שלא כל דור זוכה לה – לקיים מצוות קידוש ה', על כן הוא מעדיף להישאר

עם צאן מרעיתו. נוסף על כל הייסורים שעברו עליו בגטו, נחתה עליו גם מכה נוספת, קשה ביותר. שישה כרכים של ספרו "אם לבינה" על פרקי אבות – חיבור שהיה חביב עליו במיוחד – נשרפו לנגד עיניו בגטו על ידי סרדיוט הונגרי. לאחר חג השבועות תש"ד נלקח הרב ברכבת לאושוויץ. במהלך הנסיעה עודד את בני קהילתו לקבל עול מלכות שמיים באהבה, וכשירדו מן הרכבת באושוויץ אמר לתלמידו חיים צ'נגרי: "ר' חיים, אנו הולכים בשמחה לקדש את שמו יתברך". בי"א בסיוון תש"ד עלה הרב על המוקד.

מקורות:

- אהרנרייך הרב שלמה זלמן – הקדמת בן המחבר לספר אגרת הטיול.
- הכהן יצחק יוסף – חכמי הונגריה, עמ' 563–565.
- הכהן יצחק יוסף – חכמי טרנסלבניה, עמ' רעט.
- פוקס אברהם – ספר טאשנד.
- אלה אזכרה, חלק ב.

סגור הדפס